

Миодраг Јаћимовић

СВЕТИ А УБОГИ ЈЕРУСАЛИМ

СА ПУТА ПО ПАЛЕСТИНИ

Јурњава голуждраве деце, нестрпљиве, између зидина старог Јерусалима. За њих нема ту шта свето; ни излизано камење, ни дебели зидови, читаве и полусрушене цркве, политеистичке богомоље, остаци синагога, четвртости гробови старих Јевреја. Сав изломљен, од увале до увале, по сувом кориту никад не текуће реке, по вадама, како они и ми велимо, испрсио се и скрио свети град. Померао се са главним зидовима и аркадијама час на југ, па север. Ишао и према истоку и западу. Ни у једном веку на истом простору. Зависи чији је био: јеврејски, римљански, персијски, арапски, крсташки, турски, енглески. За све ове је овај господњи град био друкчији и друго. Разне вере, пагани, хришћани, муслимани и свакојаке фракције ових вера, живеле су вековима и у миру заједно, или се, ко тренутно надјача, истребљивали. И свако је тад мислио да је коначно све његово. Па опет није било. Зато што је свети, Јерусалим је био и проклет. То је и данас. Без мира, без правог сна, и са две главне вере, Мојсијевом и Мухамедовом, не зна се која је у преимућству. И ко зна кад ће се једном знати. Ништа овде није сигурно. Чак ни у једном дану. Нико се сасвим не предаје. Чека опет своје. Ко зна кад ће дочекати. И да ли ће. Прошлост је све овде научила да се нада, да верује. Не вреди се упињати, доказивати.

Као и на Акропољу, и овде је камен светиња. Онај руком дотериван и с муком обрађен. Само, Акропољ нико други данас сем Грка не својата. Овај, јерусалимски, сви траже. Јерусалим није само јеврејски; нити је арапски, мухамедански. Не да цео свет да буде само њихов. Него да остане свачији. И ту почиње гложење.

Ипак, ништа у њему није толико старо и толико свето. Све се камење ко зна колико пута преметало. Скидао један зид, правио други и друкчији. И скоро нигде ништа старије од век-два. Јевреји веле да је само Запад-

ни зид чисто њихов. Недирнут. И то у малој дужини. Свети је што је био, пре Ирода, њихов и што се, чудом, сачувао. Зато се пред њим моле, клече, дозивају „славну прошлост“, сећају се Мојсија и клањају само своме Јехови. Хватају се за прастаро, где су легенда и историја помрсиле рачуне, а за садашње Јевреје исто су. Не дају да се легенда одвоји од историје. Стари завет је права историја. Друге нема и не сме је бити. Кома се народу легенда демистификује, тешке рачуне мора да плаћа. Као да му се дроб вади. Знају то Јевреји.

Зими је овде сунчано, али прохладно. Без облака, без кише или магле. Вазда је зрак чист, устрептао, провидан. Пуста и каменита земља око светог града доноси овде однекуд само праšину. Ону пустињску. Ништа се не сади, нити шта раба. Сем убогих и спасоносних маслина, које се као козе веру између камења и жуто-црвене, никад непокисле, земље и по неке травке која се помоли само зими, ништа више не расте.

На овој високој равни, далеко од мора и од вода, зидали су и презиђивали град све могуће силе света. Како је ко постајао моћан, прво се хватао Јерусалима. Рушио га и на свој начин зидао наново. Па кад тај једном пропадне, као што свако некад мора, други то исто чини. И нигде један те исти камен није променио толико зидарских војничких руку, колико јерусалимски. Свима је био потребан за исте циљеве. И сви су тврдили да су они је дино у праву.

Пунио се и празнио Јерусалим. Они који су одлазили, бежећи од веће силе, нису се у њега никад више враћали. Као да се овде гине до краја. Долазили су сасвим други, ко зна све који и ко зна одакле. Привлачио их је овај, сад већ четири хиљаде година, стари град, да се у њему више муче него уживају или да служе првога који у њега силом уђе. И град и људи у њему као да су проклетством омађијани да ту буду и да одавде и заувек побегну. А други да их смене.

Јерусалим је данас само стари град. Нови, изграђен последњих година, нити може бити Јерусалим, нити пријањају његова бетонска и камена здања уз овај први. То су не само два града, него и два света. Овај стари је, баш зато што је ко зна колико пута из темеља рушен и дизан, увек Јерусалим. Нови је по духу и комфору европски или американски пресађен у овај арапски предео где не стоји никако на овој земљи. Као да је спуштен огромним крановима из ваздуха.

Ноћу сам стигао у њега. Збуњен као никад до тада, уплашен од свега што сам помало знао о њему, нисам се смирио сву ноћ. Хотел је био од камена, ко зна када грађен. Није све личило на хотел. Пре је могла бити арапска богата, некад, кућа, са ниским сводовима и стрмим степенштемом. Воњ лоја обавезан. Стравична тишина око здања. Осећао сам да сам на некаквом брегу и једва сам са хо-

телског прозора назирао некакве зидине, полусрушене. Све ме то још збуњивало. И плашило, признајем. Нисам осећао зато потребу, као у другим градовима света, да изађем, ма колико био уморан, и прошетам ноћу. Плашио сам се више легенде него стварности.

Кад вам неко, од вашег рођења, стално туче у главу о свецима, Христу, распећу, Мухамедовим јатаганима, хоџама и чаушима, онда се све то у сваки делић вашег тела увуче. Ноћ, као ова моја прва у Јерусалиму, само појача све те скривене силе у вама, да вас осујети у свакој помисли да нешто предузмете. Нестане ни тог покушаја. А дошли сте да видите, да ослушнете град у који жељно улазите. Све је зато мрачније но што јесте.

ПОВЕЉА
ПОРТОВА

Ноћ дуга. Никако да сване. Ни сна нема, а уморни сте од дуга пута. Скупила се сва плашња, свакојака размишљања и све оно што треба први пут да видите првог јутра у светом граду. Свети ће бити највише што је најчешће страдао и што неће да се окани зле судбине. Па зар светитељи нису постајали мученици, било у ратовима најмање светим, било да су сами себе осуђивали на муку. И Јерусалим је настао давно пре Христа и Пилата на висоравни удаљеној од мора и језера, од плодних оаза у пустињи. Далеко од сваке природне благодети, ко га је градио, мислио је за сву муку у будућности. Толики други градови у овој земљи израелској нису се, после једног или два рушења, наново дизали. А сва им околина живот даје. И воде доста и хране превише. Силни краљеви и цареви, и њихове војске, верници свих сорти, борили су се око њега више него око било кога другог. И у наше време не престају.

Јерихон је двапут старији. И нешто више од тога. Али на старим зидинама не ничу одавно нове. Спустио се у плодну оазу да живи у миру и благостању природе. Дамаск је и старији од Јерусалима. Јест на истом месту, али никад толико рушен и освајан ваљда зато што га нико никад није прогласио светим.

Неко писмен може да не зна где је и шта је Дамаск. Или где је Александрија. Али нема тога у Европи и код нас који не зна где је Јерусалим. Био атеиста или не, не мења ништа. Један се упиње да не мисли (а мисли) о овоме граду, а други се често о њега сапиње или ка њему очи окреће. И да ни трага нема, ни живота у њему, да не постоји где јесте, Јерусалим би се знао из Библије. Нико не би погресио његову локацију. Ко ће знати колико је пута описиван, више но што је рушен и наново зидан, и шта се још неће о њему написати. Ни стари ни нови свет не би се могли замислити да није било или да нема Јерусалима. Јудска судбина је судбина овога града. Он је само огледало човековог постојања и његове зле судбине.

Човек се рађа и умире, као што се и Јерусалим подизао и нестајао. И опет јављао. Силне су војске сатрте о његове зидине. И све у име спасавања његове светиње. А све ишло против морала и светости. Сви су тврдили да срећу доносе у потоцима крви. Као да се може после тога срећно живети. Силом се нико није усрећио. Само се поробио. Човек ни до данас није нашао меру да усрећи некога без принуде. Претња је противна срећи. И у Христовим речима било је претње. Макар на другој свету. Свако је долазио са обећањима, а одлазио поган и мрачан, пун злочина. Све се то види у овом древном и напаћеном граду, који још живи узнемирен као и увек до сада.